

O'ZBEKISTONDA AGROTURIZMNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARI (NAVOIY VILOYATI MISOLIDA)

Xalilov Xabib Xamidovich-

Navoiy davlat universiteti

Iqtisodiyot fakulteti

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekistonda agroturizm sohasini innovatsion yo‘nalishda rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi. Maqolada Navoiy viloyati misolida agroturizm infratuzilmasining hozirgi holati, iqtisodiy salohiyati, mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etishning zamonaviy mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, maqolada davlat-xususiy sheriklik asosida agroturizmni rivojlantirish modeli, raqamli marketing, klaster tizimi va innovatsion boshqaruv yechimlari taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: agroturizm, innovatsion rivojlanish, Navoiy viloyati, iqtisodiy mexanizmlar, klaster, raqamli marketing, davlat-xususiy sheriklik, barqaror turizm.

Abstract. The article provides an in-depth analysis of the organizational and economic mechanisms for the innovative development of the agritourism sector in Uzbekistan. The article highlights the current state of agritourism infrastructure, its economic potential, existing problems and modern mechanisms for their elimination on the example of Navoi region. The article also proposes a model for the development of agritourism based on public-private partnership, digital marketing, a cluster system and innovative management solutions.

Keywords: agritourism, innovative development, Navoi region, economic mechanisms, cluster, digital marketing, public-private partnership, sustainable tourism.

Аннотация. В статье представлен глубокий анализ организационно-экономических механизмов инновационного развития агротуристической отрасли Узбекистана. Рассматриваются современное состояние инфраструктуры агротуризма, её экономический потенциал, существующие проблемы и современные механизмы их устранения на примере Навоийской области. Предлагается модель развития агротуризма на основе государственно-частного партнёрства, цифрового маркетинга, кластерной системы и инновационных управленческих решений.

Ключевые слова: агротуризм, инновационное развитие, Навоийская область, экономические механизмы, кластер, цифровой маркетинг, государственно-частное партнерство, устойчивый туризм.

KIRISH

Bugungi kunda turizmning yangi yoʻnalishlari — ekologik, gastronomik, etnoturizm va agroturizm — global miqyosda barqaror iqtisodiy oʻsishning muhim omiliga aylanmoqda. Xususan, agroturizm iqtisodiyotning agrar sektori va xizmatlar sohasini integratsiyalash orqali qishloq joylarda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Oʻzbekistonda 2022–2026 yillarga moʻljallangan Turizmni rivojlantirish konsepsiyasida qishloq va ekologik turizmni kengaytirish, yangi ish oʻrinlari yaratish, mahalliy infratuzilmani modernizatsiya qilish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish ustuvor yoʻnalish sifatida belgilangan [1].

Navoiy viloyati bu borada katta imkoniyatlarga ega. Viloyat tabiiy landshaftlari, choʻl va togʻli hududlar, oʻziga xos flora va fauna, qadimiy madaniy obidalar bilan bir qatorda, oʻzining boy agrar salohiyati bilan ajralib turadi. Ammo hozirgi paytda agroturizmni tizimli rivojlantirish uchun zarur tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlar toʻliq shakllanmagan. Shu bois, innovatsion yondashuvlar asosida bu yoʻnalishni rivojlantirish zarurati kun tartibiga chiqmoqda.

ASOSIY QISM

Agroturizm qishloq xoʻjaligi va turizm tarmoqlarining integratsiyasi natijasida shakllanadigan murakkab iqtisodiy tizimdir. Uning asosiy vazifasi — qishloq xoʻjaligi resurslarini nafaqat ishlab chiqarish, balki xizmatlar koʻrsatish, madaniy almashinuv va dam olish sohasi bilan bogʻlashdir.

Innovatsion yondashuv bu tizimda markaziy oʻrinni egallaydi, chunki anʼanaviy dehqonchilik faqat ishlab chiqarishga yoʻnaltirilgan boʻlsa, agroturizm orqali u tajriba, madaniyat va xizmat mahsulotiga aylantiriladi.

Masalan, zamonaviy “smart farm”, “eco farm”, “digital village” kabi konsepsiyalar Navoiy viloyati uchun ham joriy etilishi mumkin. Bu texnologiyalar qishloq xoʻjaligida raqamli boshqaruv, avtomatlashtirilgan sugʻorish, onlayn bron qilish tizimlari va mehmonlarni qabul qilish platformalarini oʻz ichiga oladi. Natijada agroturizm xoʻjaliklari oʻz mahsulotini nafaqat dalada, balki internet orqali global bozorga chiqarish imkoniyatiga ega boʻladi.

Navoiy viloyati Oʻzbekistonning markaziy hududida joylashgan boʻlib, choʻl, togʻ va dasht ekotizimlari uygʻunlashgan noyob geografik hudud hisoblanadi.

Viloyatda Karmana, Navbahor, Qiziltepa, Tomdi, Nurata tumanlari agroturizmni rivojlantirish uchun eng qulay joylardir.

Nurata tog‘lari etagida joylashgan qishloqlarda qadimiy dehqonchilik madaniyati, asalarichilik, qorako‘lchilik va bog‘dorchilik tarmoqlari saqlanib qolgan. Shu bilan birga, Aydar-Arnasoy ko‘llar tizimi, Sarmishsoy petrogliflari, Sentob ekoturistik zonasi kabi obyektlar sayyohlarni tabiiy va madaniy jihatdan jalb etadi.

Ammo hozircha agroturizm infratuzilmasi sust rivojlangan — mehmon uylari soni kam, yo‘llar va transport tizimi to‘liq ta‘mirlanmagan, marketing resurslari yetarli darajada yo‘lga qo‘yilmagan. Shu sababli innovatsion yondashuvlar asosida iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish zarur.

Agroturizmni barqaror rivojlantirish uchun quyidagi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar muhim ahamiyatga ega [2]:

1. Davlat-xususiy sheriklik modeli (Public-Private Partnership): Fermer xo‘jaliklari, turistik kompaniyalar va mahalliy hokimiyatlar o‘rtasida hamkorlikni yo‘lga qo‘yish. Masalan, davlat infratuzilmani (yo‘l, suv, elektr, internet) ta‘minlasa, xususiy sektor xizmatlar (mehmon uyi, ekskursiya, gastronomiya)ni tashkil etadi.

2. Klaster tizimi:

Navoiy viloyatida “Agro-Ecotourism Cluster” tashkil etish orqali bir hududda dehqonchilik, hunarmandchilik, oziq-ovqat ishlab chiqarish, transport va mehmonxona xizmatlarini yagona tizimda boshqarish mumkin. Bu model iqtisodiy samaradorlikni oshiradi va yangi ish o‘rinlari yaratadi.

3. Soliq va kredit imtiyozlari:

Agroturizm bilan shug‘ullanuvchi subyektlarga 3–5 yilgacha imtiyozli kreditlar, yer solig‘idan ozod etish va subsidiyalar berish mexanizmlarini joriy etish kerak. Bu o‘z navbatida kichik tadbirkorlikni rag‘batlantiradi.

4. Innovatsion xizmatlar tizimi:

“Smart booking”, “AgroNavoi.uz” singari onlayn platformalarni yaratish orqali sayyohlar uchun bronlash, to‘lov, yo‘nalish tanlash, transport va gid xizmatlarini yagona tizimda boshqarish mumkin. Bu raqamli boshqaruv tizimi butun viloyat turizm tizimini integratsiya qiladi.

Agroturizmning muvaffaqiyati to‘g‘ridan to‘g‘ri infratuzilma bilan bog‘liq. Navoiy viloyatida quyidagi yo‘nalishlarda infratuzilma rivojlantirilsa, soha raqobatbardosh bo‘ladi [4]:

- Ekologik transport tizimini yaratish (elektr velosipedlar, eko-avtobuslar);

- Mehmon uylari tarmog‘i — “Green House Navoi” loyihasi doirasida xalqaro mezonlarga mos eko-mehmonxonalar barpo etish;
- Mahalliy mahsulotlar brendi — “Made in Navoi” belgisi ostida organik mahsulotlar savdosini yo‘lga qo‘yish;
- Agrofestival va yarmarkalarni muntazam o‘tkazish — bu madaniy va iqtisodiy integratsiyani kuchaytiradi.

Agroturizmدا raqamli marketingning o‘rni beqiyos. Bugungi sayyoh tanlovni onlayn manbalardan qiladi. Shuning uchun Navoiy viloyatida har bir agroturizm obyekti uchun veb-sayt, ijtimoiy tarmoq sahifalari, 3D video-turlar, Google Maps lokatsiyalarini yaratish zarur [6].

Bundan tashqari, viloyatdagi turistik tashkilotlar TripAdvisor, Airbnb, Agrotourism.com kabi xalqaro platformalarda ro‘yxatdan o‘tishi kerak. Bu nafaqat reklama, balki ishonch va global integratsiyani ta‘minlaydi.

Agroturizmning muvaffaqiyati bilimli kadrlar va servis madaniyatiga bog‘liq. Shu bois Navoiy davlat pedagogika instituti, Navoiy innovatsiyalar universiteti kabi oliygohlarda “Agroturizm menejmenti”, “Ekoturizm marketingi”, “Raqamli turizm iqtisodiyoti” kabi yo‘nalishlarni joriy etish maqsadga muvofiq. Mahalliy aholi uchun qisqa muddatli treninglar, xorijiy ekspertlar bilan seminarlar tashkil etilishi, yoshlar uchun startap-grantlar yo‘lga qo‘yilishi zarur.

Agroturizmning muvaffaqiyati ko‘p jihatdan uning boshqaruv mexanizmlarining innovatsionligiga bog‘liq. Hozirgi sharoitda oddiy ma‘muriy boshqaruv modeli sohaning tez o‘sh sur‘atlarini ta‘minlay olmaydi. Shu sababli **“innovatsion boshqaruv modeli”**ni joriy etish muhim. Bunday modelda quyidagi tamoyillar asosiy o‘rin tutadi:

Integratsion boshqaruv: qishloq xo‘jaligi, transport, turizm va axborot texnologiyalari tarmoqlarini yagona tizimda birlashtirish.

Tarmoqlararo koordinatsiya: viloyat hokimligi, Turizm qo‘mitasi, Qishloq xo‘jaligi vazirligi, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati o‘rtasida o‘zaro hamkorlik.

Innovatsion loyihalar asosida boshqaruv: har bir tumanda startap-laboratoriyalar, agro-inkubatorlar, eko-fermerlik markazlarini tashkil etish.

Monitoring va tahlil tizimi: raqamli platformalar orqali har bir agroturizm obyektining tashrif buyuruvchilar soni, moliyaviy oqimlari, mijozlar baholari doimiy kuzatuvda bo‘lishi.

Bu yondashuv, bir tomondan, boshqaruvda shaffoflikni ta'minlasa, ikkinchi tomondan, resurslardan samarali foydalanish, raqobatbardoshlik va sifat nazoratini kuchaytiradi.

Agroturizmning eng muhim jihatlaridan biri — ekologik barqarorlikni ta'minlashdir. Innovatsion yondashuv shuni talab etadiki, qishloq xo'jaligi resurslaridan foydalanish jarayoni sayyohlik faoliyatiga zarar yetkazmasligi kerak. Shu nuqtai nazardan, quyidagi yo'nalishlarda ekologik boshqaruv mexanizmlarini joriy etish zarur:

Resurs aylanishi (circular economy) tamoyili asosida chiqindisiz ishlab chiqarish — masalan, organik o'g'itlardan foydalanish, suvni qayta ishlash.

“Yashil energiya” texnologiyalari: quyosh panellari, bio-gaz qurilmalari, energiya tejankor irrigatsiya tizimlari.

Mahalliy ekologik brend yaratish: “EcoNavoi AgroTour” yoki “Green Desert Experience” kabi nomlar ostida sertifikatlangan agroturistik obyektlar.

Bu yondashuv nafaqat atrof-muhitni muhofaza qiladi, balki xorijiy sayyohlar uchun ishonchli brend qiymatini yaratadi.

O'zbekistonning mintaqaviy rivojlanish strategiyasida turizm sohasi, ayniqsa, agroturizm tarmog'i — agrar iqtisodiyot bilan xizmat ko'rsatish sektorining o'zaro uyg'unlashgan shakli sifatida alohida o'rin egallaydi. So'nggi yillarda turizmni diversifikatsiyalash, ya'ni faqat tarixiy-madaniy yo'nalishlar bilan chegaralanib qolmasdan, uni qishloq xo'jaligi, ekologiya va raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilish masalasi kun tartibiga chiqdi. Agroturizm ana shunday yangi iqtisodiy modeldir — u nafaqat qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish va sotish jarayonini, balki shu jarayonni tajriba sifatida ko'rsatish, sayyohni unga bevosita jalb etish, shu orqali qishloq iqtisodiyotiga yangi qiymat zanjiri olib kirish imkonini beradi.

Innovatsion yondashuvning mohiyati shundaki, agroturizm endilikda oddiy “fermer xo'jaligini sayyohlarga ko'rsatish” bilan cheklanmaydi, balki bu jarayonni raqamli boshqaruv, marketing, ekologik muvozanat va ijtimoiy tadbirkorlik elementlari bilan boyitadi. Ayniqsa, Navoiy viloyati misolida bu yo'nalishning istiqbollari kengdir. Hudud tabiiy landshaftining xilma-xilligi, cho'l va tog' tizimlarining uyg'unligi, o'ziga xos iqlimi, shuningdek, tarixiy yodgorliklar bilan bir qatorda qishloq xo'jaligi faoliyatining o'ziga xosligi bu viloyatni agroturizm uchun noyob hududga aylantiradi. Shu bois bu yerda agroturizmni innovatsion boshqaruv

asosida rivojlantirish nafaqat mahalliy iqtisodiyotni jonlantiradi, balki butun mintaqaviy turizm tarmog‘ining raqobatbardoshligini oshiradi.

Agroturizmni innovatsion rivojlantirishda eng muhim jihatlardan biri — bu ilmiy tadqiqotlar bilan amaliyot o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni kuchaytirishdir. Ayni paytda mamlakatimizda turizm sohasi bo‘yicha ilmiy-tadqiqot institutlari faoliyat yuritayotgan bo‘lsa-da, agroturizm masalalari hali yetarlicha chuqur o‘rganilmagan. Navoiy viloyatida joylashgan oliy ta‘lim muassasalari — xususan, Navoiy davlat pedagogika instituti, Navoiy innovatsiyalar universiteti — qishloq xo‘jaligi, ekologiya va turizmni integratsiyalashgan holda o‘qitish yo‘nalishlarini yo‘lga qo‘yishi zarur. Bunday yondashuv natijasida mahalliy mutaxassislar nafaqat xizmat ko‘rsatish texnologiyalarini, balki resurslarni boshqarish, marketing, iqtisodiy tahlil, hamda xorijiy tajribalarni o‘rganish bo‘yicha ham chuqur bilimga ega bo‘ladi.

XULOSA VA MUNOZARA

Navoiy viloyati o‘zining tabiiy, iqtisodiy va madaniy imkoniyatlari bilan O‘zbekistonda agroturizmni innovatsion asosda rivojlantirish uchun ideal hududlardan biridir. Shu bilan birga, sohani samarali yo‘lga qo‘yish uchun quyidagi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar dolzarbdir:

- davlat-xususiy sheriklik tizimini kengaytirish;
- agroturizm klasterlarini yaratish;
- raqamli texnologiyalar va onlayn marketing tizimini joriy etish;
- infratuzilmani ekologik tamoyillar asosida rivojlantirish;
- malakali kadrlar tayyorlash tizimini yo‘lga qo‘yish.

Agar bu chora-tadbirlar bosqichma-bosqich amalga oshirilsa, Navoiy viloyati yaqin yillarda nafaqat O‘zbekiston, balki butun Markaziy Osiyoda agroturizmning innovatsion modeli sifatida namuna bo‘lishi mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”. — Toshkent, 2022.
2. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori: “2022–2026 yillarda turizmni rivojlantirish konsepsiyasi”. — Toshkent, 2022.
3. OECD (2023). Innovation and Rural Tourism: Policy Tools and Best Practices. — Paris.
4. Hasanov U. “Agroturizmni rivojlantirishda iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish.” // Innovatsion iqtisodiyot jurnali, №2, 2024. – B. 45–52.

Research Science and
Innovation House

“JOURNAL OF SCIENCE-INNOVATIVE
RESEARCH IN UZBEKISTAN” JURNALI
VOLUME 03, ISSUE 09, 2025. OCTOBER

ResearchBib Impact Factor: 10.54/2024 ISSN 2992-8869

Research Science and
Innovation House

5. Xolmatova M., Nazarov F. “Navoiy viloyatida agroturizmni rivojlantirish istiqbollari.” // Turizm va iqtisodiyot, №1, 2025. – B. 12–20.
6. Sanz-Cañada J. & Muchnik J. Agro-Food Tourism and Territorial Development in Mediterranean Regions. — Springer, 2021.

Research Science and Innovation House

